

Redengevende omschrijving met waardestelling

Oosterwijksestraat 2 te Alphen

Gemeente Alphen-Chaam

Redengevende omschrijving Broekkantseweg 3 te Gierle

Objectgegevens

Adres : Oosterwijksestraat 2
Postcode : 5131 NM
Plaats : Alphen
Kadastraal : gemeente Alphen en Riel, sectie L, nr. 358
Oorspronkelijke functie : schuur
Huidige functie : schuur
Bouwjaar : 1939

Algemeen

Bezoekdatum : 16 mei 2019
Auteur : Monique van de Looi
Redactie : Karlijn Kersten MA MSc
Rapportagedatum : 28 mei 2019

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de langsdeelschuur vast te stellen. In de beschrijving worden de gevels met de klok mee beschreven, beginnend bij de voorgevel. De afzonderlijke gevels worden van links naar rechts beschreven. Met de voorgevel van de schuur wordt de kopgevel evenwijdig aan de Oosterwijksestraat bedoeld. Dit is de zuidwestgevel.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten noordoosten van het dorp Alphen ligt aan de Oosterwijksestraat 2 een boerderij uit het begin van de 20ste eeuw met daaraan vast een schuur uit 1939.

De oorsprong van Alphen gaat vermoedelijk terug tot de vroege middeleeuwen. De Oosterwijksestraat, onderdeel van het buurtschap Alphen-Oosterwijk, vindt zijn oorsprong in een middeleeuwse ontginning met aan weerszijde akkergronden met een regelmatige perceelstructuur. Het buurtschap bestaat uit een lint met verspreide historische boerderijen zoals Oosterwijksestraat 19 waarvan de oorsprong vermoedelijk uit de 17^e eeuw stamt en Oosterwijksestraat 3 met een oorsprong uit de 18^e/19^e eeuw. De bebouwing aan de Oosterwijksestraat 2 is gelegen ten noorden van het Bels lijntje dat vanaf 1867 zorgde voor zowel personen-als goederenvervoer via het spoor tussen Turnhout en Tilburg. Ten noordoosten van Oosterwijksestraat 2 herinnert een kleine betonnen bunker nog aan het schijnvliegveld dat de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog aanlegden om de geallieerden om de tuin te leiden.

De rode pijl wijst Oosterwijksestraat 2 aan. Bron: Google Maps.

De rode cirkel wijst Oosterwijksestraat 2 aan. Bron: Google Maps.

Monumentenhuys Brabant b.v.

In 1832 staat er op de locatie van de huidige boerderij reeds een huis, schuur en erf. Het perceel is dan in eigendom van de erven Van Tilburg. Er is geen bebouwing ingetekend, het perceel is dan in gebruik als bouwland. Begin 20ste eeuw wordt er een nieuwe langgevelboerderij gebouwd met de nokas evenwijdig aan de Oosterwijksestraat en in 1939 wordt de grote schuur daar links van gebouwd welke met de nokas haaks op de Oosterwijksestraat is gesitueerd. De langgevelboerderij wordt in 1973 verbouwd en krijgt in 2003 zijn huidige uiterlijk. De langsdeelschuur uit 1939 is gebouwd vanuit een rechthoekige plattegrond met gevels opgebouwd in rode baksteen in kruisverband met boven het trasraam een rollaag. Het zadeldak met wolfseinden is gedekt met gesmoorde oude holle pannen aangevuld met gesmoorde muldenpannen. In het rechterdakvlak drie stalen dakvensters uit de bouwperiode van de schuur. Begin jaren '60 van de 20ste eeuw zijn aan de straatzijde, in de kopgevel, twee staldeuren verwijderd en vervangen door twee betonnen zesruitsvensters met een gemetselde borstwering. Deze wijziging is gedaan omdat de ruimte achter de deuren van mestopslag wijzigde naar koeienstal ten behoeve van een tweede rij koeien.

Kadastrale kaart 1811-1832, minuutplan Alphen en Riel, sectie B, blad 04. Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Topografische militaire kaart 1959. De schuur uit 1939 verschijnt pas in 1959 op de topografische militaire kaart. Wel is bekend dat deze kaarten niet altijd even nauwkeurig waren. Bron: topotijdreis.nl.

Voorgevel (zuidwestzijde)

De voorgevel betreft de gevel die evenwijdig aan de Oosterwijksestraat 2 staat. Van links naar rechts bevinden zich in de voorgevel een vernieuwd houten zesruits getoogd venster onder een dubbele kopsrollaag en met een gemetselde raamdorpel. Rechts daarvan, aan een ijzeren rails, een vernieuwde opgeklampte schuifdeur met bovenin vier vensters. Rechts van deze vernieuwde schuifdeur, onder een ijzeren balk, twee zesruits betonvensters uit de jaren '60 van de 20ste eeuw met gefigureerd glas. Het rechter venster heeft aan de onderzijde een kenmerkende ventilatieopening. Aan het metselwerk onder deze tweevensters zijn metselwerkwijzigingen zichtbaar. In de jaren '60 van de 20ste eeuw zijn waarschijnlijk vanwege een gebruikswijziging de twee staldeuren in deze opening verwijderd en vervangen door twee vensters waarbij de gevel onder de vensters is dichtgemetseld.

De voorgevel is afgedekt met een wolfseind. Bovenin de voorgevel, onder het wolfseind, zijn nog twee oorspronkelijke stalen zesruitsvensters aanwezig onder strekse rollaag en met een gemetselde raamdorpel. De gevel is, bij de aansluiting met het zadeldak, afgesmeerd. Onder deze gecementeerde rand zijn de muurankers zichtbaar die de achterliggende constructie verbinden met de gevel.

Voorgevel van de schuur met aansluitend rechts de boerderij

Later vernieuwde houten venster

Later aangebrachte betonvensters met dichtgemetselde borstwering

Oorspronkelijke stalen vensters onder het wolfseind

Linkerzijgevel (noordwestzijde)

In de linkerzijgevel bevinden zich twee getoogde stalen zesruits vensters onder een dubbele kopsrollaag en met een gemetselde raamdorpel. Rechts daarvan, aan een ijzeren rails, een vernieuwde opgeklampte schuifdeur. In de gevel zijn muurankers zichtbaar die de achterliggende constructie verbinden met de gevel.

Linkerzijgevel schuur

Oorspronkelijke stalen venster met vernieuwde schuifdeur

Achtergevel (noordoostzijde)

De achtergevel bevat aan de linkerzijde een vernieuwde opgeklampte houten loopdeur. Rechts daarvan aan een ijzeren rails, een vernieuwde opgeklampte schuifdeur met bovenin vier vensters. Uiterst rechts in de gevel, eveneens aan een ijzeren rails, een vernieuwde opgeklampte schuifdeur. De achtergevel is afgedekt met een wolfseind. Bovenin de achtergevel, onder het wolfseind, is nog een oorspronkelijke getoogd stalen zesruitsvenster aanwezig onder kopsrollaag en met een gemetselde raamdorpel. De gevel is, bij de aansluiting met het zadeldak, afgesmeerd. Onder deze gecementeerde rand zijn de muurankers zichtbaar die de achterliggende constructie verbinden met de gevel.

Achtergevel schuur

Vernieuwde deuren achtergevel

Oorspronkelijk venster onder het wolfseind

Rechterzijgevel (zuidoostzijde)

De schuur is in de rechterzijgevel, aan de voorzijde, verbonden met de langgevelboerderij. In het overige deel van de zijgevel bevinden zich, onder dubbele kopsrollagen, een later (vermoedelijk in de jaren '60) aangebracht betonnen zesruitsvenster in een getoogde opening, twee vernieuwde opgeklampte loopdeuren en een oorspronkelijk getoogd stalen zesruitsvenster. Het metselwerk vanaf de aansluiting met de boerderij tot en met de twee vernieuwde loopdeuren is opgebouwd in een andere steen en met een grijzere voeg. Hier heeft een wijziging plaats gevonden.

Achterste gedeelte linkerzijgevel

Vernieuwd betonvenster en vernieuwde deur in gewijzigd metselwerk

Oorspronkelijk getoogd stalen venster in rechterzijgevel

Interieur

De langsdeelschuur is ingericht als grote open ruimte waarbij in de zijbeuken, onder de zijbeukspantbalk of hildebalk enkele ruimten zijn gemaakt. In de schuur zijn vier dekbalkgebinten aanwezig. De gebinten zijn voorzien van de telmerken I, II, III en IV. Op enkele gebintstijlen is zichtbaar dat de aansluiting van enkele schoren, die de wormplaat ondersteunen, gewijzigd zijn verbonden met de gebintstijlen. Op enkele gebintstijlen zijn namelijk loze gaten van een pen- en gataansluiting zichtbaar. Op de gebinten zijn verbeterde Hollandse spanten aangebracht. Op de spantbenen zijn gordingen gelegd waarop een onbeschoten dak is aangebracht. De gebintstijlen rusten op poeren. De vloer bestaat uit een gestorte betonvloer.

Eind 20ste/begin 21ste eeuw is langs de linkerzijgevel in de zijbeuk deels een plafond aangebracht waaronder ruimten zijn gemaakt ten behoeve van paardenboxen en opslag.

In 2003 zijn langs de rechterzijgevel in de zijbeuk met kalkzandsteenblokken eveneens ruimten gemaakt.

In de hoek tegen de achtergevel en de rechterzijgevel staat een oorspronkelijke paardenstal uit de bouwperiode van de schuur. De wand van de paardenstal, haaks op de achtergevel is opgebouwd uit een gemetselde borstwering met daarop horizontale betimmering. Achter de gemetselde borstwering, in de stal, is de oorspronkelijke gemetselde voerbak nog aanwezig. In de wand met horizontale betimmering zijn twee openslaande luiken aangebracht zodat het voer in de voerbak gedaan kon worden. De wand haaks op de rechterzijgevel is deels opgebouwd uit kalkzandstenen, vermoedelijk een latere wijziging, en uit horizontale betimmering. De stal is aan de bovenzijde dichtgelegd met balken waarop houten planken zijn aangebracht. Allen nog uit de bouwperiode van de schuur.

Tegen de binnenzijde van de rechterzijgevel is tussen de in 2003 gemaakte ruimten en de oorspronkelijke paardenstal in 2003 een muur van kalkzandsteenblokken opgetrokken. De overige buitenmuren hebben aan de binnenzijde de oorspronkelijke gestucte afwerking. Aan weerszijde van de grote schuifdeuropening, in de voor- en achtergevel, bevinden zich oorspronkelijke deels gestucte penanten. Op het penant links van de grote schuifdeur in de achtergevel is in rode letters de tekst 'JL JH 1939' in het stucwerk aangebracht. De tekst verwijst naar Jan Lauwers en Johanna Haagh, de opdrachtgevers voor de bouw van de schuur.

Gebintconstructie schuur richting de voorgevel

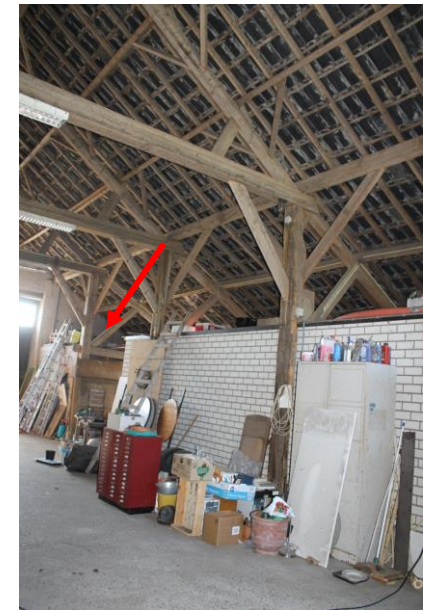
Gebintstijlen met later aangebrachte ruimten (stallen en opslag) in de linkerzijbeuk

Later aangebrachte ruimten in linkerzijbeuk tegen de achtergevel

In 2003 aangebrachte ruimten in de rechterzijbeuk met rechts achterin de oorspronkelijke paardenstal (aangeduid met de pijl)

Loos gat van de aansluiting met het schoor

Telmerk III op meerdere onderdelen

Verbeterd Hollands spant

Poer onder gebintstijlen

Paardenstal uit bouwperiode van de schuur

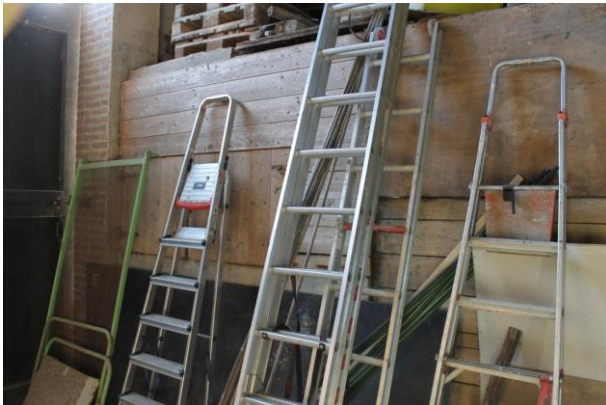
Oorspronkelijke voerbak

Openslaan de luiken

Scharnieren uit de bouwperiode

Horizontale betimmering boven gestucte muur

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

De waardering heeft betrekking op de langsdeelschuur uit 1939.

Cultuurhistorische waarden

De langsdeelschuur aan Oosterwijksestraat 2 bezit hoge cultuurhistorisch waarde vanwege de uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van het buitengebied van de toenmalige gemeente Alphen en Riel en het buurtschap Alphen-Oosterwijk vanaf begin 19^e eeuw en mogelijk eerder tot 1939.

Het object is tevens van cultuurhistorisch belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van boerderijen en dan met name van schuren vanaf het begin van de Tweede Wereldoorlog tot in de wederopbouwperiode.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De schuur is uitgevoerd in traditionalistische bouwstijl waarvan nog veel kenmerken uit de bouwperiode aanwezig zijn zoals baksteengevels, stalen vensters en ankerbalkgebinten. Hiermee is de schuur architectuur- en bouwhistorisch waardevol.

Situationele en ensemblewaarden

De langsdeelschuur is van situationele betekenis vanwege de ligging aan de Oosterwijksestraat, de straat waarlangs buurtschap Alphen- Oosterwijk zich ontwikkelde. Tevens vormt de schuur een ensemble met de aansluitende langgevelboerderij waarvan de oorsprong teruggaat tot het begin van de 20ste eeuw.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is van belang vanwege de gaafheid en herkenbaarheid van de hoofdvorm en indeling van de gevels. Als gevolg van de restauratiewerkzaamheden zijn enkele onderdelen vernieuwd. Zo zijn de schuifdeuren en loopdeuren grotendeels vernieuwd naar oorspronkelijk beeld. Rechts in de voorgevel zijn de staldeuren verwijderd en vervangen door betonnen vensters met een borstwering, echter geeft dit de ontwikkeling van het boerengebruik weer. Het interieur en de openheid, waarbij de gebinten duidelijk zichtbaar zijn en de oorspronkelijke paardenstal de enige invulling was, is grotendeels herkenbaar gebleven. De later aangebrachte ruimten in de zijbeuken behoren niet tot het oorspronkelijke ontwerp en zijn niet waardevol.

Zeldzaamheid

De langsdeelschuur heeft een opvallende verschijningsvorm en heeft cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. In de omgeving zijn in de wederopbouwperiode meerdere schuren gebouwd, echter is de schuur aan de Oosterwijksestraat 2 een van de weinige die gebouwd is vóór de Tweede Wereldoorlog. Daarmee heeft de schuur een relatieve zeldzaamheid op lokaal niveau.